

Nr 122

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa markförvärv för försvaret.

(1:a avd.)

Försvarets fastighetsfond

Arméns delfond

1:o) **Vissa markförvärv för armén.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bil. 25, punkt 9) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1956/57 beräkna ett investeringsanslag av 9 700 000 kronor, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 112 (punkt 1, s. 2—8 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 2 mars 1956) föreslagit riksdagen att till samma ändamål för nämnda budgetår anvisa ett investeringsanslag av 9 500 000 kronor.

Förvärv av stridsskjutningsområde vid Strängnäs. Enligt den av riksdagen efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1955: 110 beslutade omorganisationen av Upplands regemente m. fl. förband skall bland annat infanteriutbildningen vid Upplands regemente upphöra och nuvarande Södermanlands pansarregemente ombildas till regemente för pansarinfanteriutbildning. Såsom framgår av propositionen förutsättes att ett stridsskjutningsområde anskaffas för det nybildade pansarinfanteriregementet.

I skrivelse den 17 oktober 1955 har fortifikationsförvaltningen framlagt förslag till anskaffning av ett stridsskjutningsområde för det nybildade förbandet. Enligt förslaget skall ett vid Dammkärr—Djäknekärr cirka 10 kilometer sydväst om Strängnäs beläget område förvärvas. Områdets areal utgör omkring 1 915 hektar.

Departementschefen framhåller att förslaget föregåtts av omfattande undersökningar som visat att något annat tillnärmelsevis lika lämpligt område icke finnes i trakten av Strängnäs. Förslaget har vidare tillstyrkts av försvarets fastighetsnämnd och länsstyrelsen i Södermanlands län. Departementschefen föreslår därför att förvärvet genomföres.

Beträffande kostnaderna hänvisas till de handlingar som tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott. I detta sammanhang vill departementschefen dock framhålla att betydande inkomster — enligt fortifika-

tionsförvaltningens beräkningar cirka 1 500 000 kronor — kommer att kunna tillföras statsverket genom skogsavverkningar inom området i fråga. Vidare bör beaktas att värdet av de områden av övningsfälten i Uppsala, som frigöres för bostadsbebyggelse och andra civila ändamål till följd av den ifrågavarande omorganisationen, är av sådan storlek att det torde täcka den beräknade kostnaden för stridsskjutningsområdet frånräknat värdet av den avverkningbara skogen.

Beträffande stridsskjutningsområdet vid Strängnäs vill departementschefen slutligen anmäla att ett enskilt företag planerat att anlägga en linbana för råvarutransporter över den mark som avses att tagas i anspråk för skjutfältet. Företaget i fråga har i skrivelse till Kungl. Maj:t förbehållit sig rätt till ersättning för den händelse skjutfältet skulle förhindra eller försvåra utförandet av linbaneanläggningen. Då det för närvarande är omöjligt att avgöra om och i vad man kronan kan bli ersättningssskyldig har fortifikationsförvaltningen ej tagit hänsyn härtill i sina kostnadsberäkningar.

Utvidgning av Bodens garnisons skjutfält. Skjutfältet, som inberäknat viss domänmark har en areal av cirka 5 800 hektar, användes såsom övnings- och skjutterräng av samtliga till Bodens garnison hörande förband och utnyttjas sålunda för skjututbildning såväl med eldhandvapen som med artilleri. Skjutfältets form är emellertid otillfredsställande, då fältets mellersta del är alltför smal, vilket i hög grad minskar fältets användbarhet, särskilt som artilleriskjutfält.

För att minska dessa olägenheter föreslår fortifikationsförvaltningen i skrivelse den 14 januari 1956 att skjutfältet utvidgas genom att två å omse sidor om fältets mellersta och smalaste del belägna områden med en sammanlagd areal av cirka 715 hektar tages i anspråk av kronan. Fortifikationsförvaltningen räknar med att dessa områden, som utgöres av skogsmark och vattenområden m. m. och endast till en mindre del av åker, måste förvärfvas av kronan. En mindre del torde möjligen kunna tagas i anspråk genom arrendering.

Departementschefen erinrar om att utvidgningen av Bodens garnisons skjutfält är ett önskemål som fortifikationsförvaltningen anmält i sina äskanden för de senaste budgetåren. Departementschefen har för avsikt att senare underställa ärendet fastlighetsnämnden för bedömande av lämpligaste gränsdragning m. m. Departementschefen räknar emellertid med att förvärvet i stort genomföres.

Övnings- och skjutfält för en pansarbataljon i Boden. I proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1956/57 m. m. (nr 110) har föreslagits att en pansarbataljon

skall organiseras i Boden för försvaret av övre Norrland. Förbandet föreslås i administrativt hänseende bli anslutet till Norrbottens regemente.

För det nya pansarförbandet erfordras dels ett övningsfält och dels ett skjutfält. För övningsfältet måste helt ny mark anskaffas, då den för pansarfordon användbara övningsmark som försvaret förfogar över i Bodentrakten helt utnyttjas av andra trupper. Såsom skjutfält kan luftvärnsskjutfältet i Tåme intill Bottenviken utnyttjas sedan fältet avsevärt utvidgats.

I skrivelse den 6 februari 1956 har fortifikationsförvaltningen hemställt att medel för nästa budgetår måtte beräknas under förevarande anslag för förvärv av övningsfält och skjutfält för den föreslagna pansarbataljonen i Boden. Såsom övningsfält har föreslagits ett område beläget i omedelbar anslutning till nordvästra delen av Bodens garnisons skjutfält. Enligt fortifikationsförvaltningen är området mycket lämpligt beläget i närheten av pansarbataljonens blivande förläggning. Markbeskaffenheten synes delvis vara lämplig för stridsvagnskörningar men delvis mindre tillfredsställande. Ur jordpolitisk synpunkt anser fortifikationsförvaltningen att vissa skäl talar mot ett förvärv av området. Något annat lämpligt område har emellertid hittills icke kunnat uppletas. Områdets areal utgör omkring 270 hektar, varav 82 hektar åker och återstoden skogsmark m. m. Fortifikationsförvaltningen räknar emellertid med att även vissa utanför området belägna fastighetsdelar måste inlösas i samband med ett förvärv.

För att erhålla ett användbart pansarskjutfält i Tåme bör enligt fortifikationsförvaltningen det befintliga luftvärnsskjutfältet, som omfattar cirka 105 hektar, utökas med ett i anslutning till fältets sydöstra del beläget område, som huvudsakligen utgöres av en halvö i Bottenviken. Området, som är obebyggt och består av skogsmark och impediment, har en areal av cirka 335 hektar. Några betänkligheter mot förvärvet ur allmän synpunkt föreligger icke.

Departementschefen biträder fortifikationsförvaltningens förslag. För bedömande av lämpligaste gränsdragning m. m. avser departementschefen att inhämta fastighetsnämndens yttrande i ärendet.

Utvidgning av Bodens artilleriregementes handövningsfält. I skrivelse den 30 augusti 1955 föreslår fortifikationsförvaltningen att ifrågakvarande handövningsfält, som blivit för litet för regementets behov, utvidgas med ett område om cirka 15 hektar. Förslaget tillstyrkes av departementschefen.

Oförutsedda utgifter. I skrivelse den 30 augusti 1955 framhåller fortifikationsförvaltningen i fråga om medelsbehovet för oförutsedda utgifter för markförvärv att under senare år som regel ett särskilt belopp beräknats för att möta oförutsedda utgifter i samband med markförvärv. I de fall där

expropriation måste tillgripas kan det inträffa att den fastställda expropriationsersättningen överstiger det vid anslagsberäkningen uppskattade värdet av expropriationsföremålet. Dessutom kan prisstegringar inträffa under den ofta ganska långa tid som förflyter innan förvärvet kan genomföras. Genom att särskilda medel anvisats för att möta oförutsedda utgifter har det i många fall blivit möjligt att undvika särskilda riksdags-äskanden för att täcka sådana kostnadsökningar. De för oförutsedda utgifter anvisade medlen har vidare i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut i varje särskilt fall utnyttjats för att bestrida kostnader för smärre kompletteringar av fastighetsbeståndet. Enligt fortifikationsförvaltningen bör ett icke alltför snävt tilltaget belopp stå till förfogande under de olika markförvärvsanslagen för att kompensationsförvärv av begränsad omfattning skall kunna medgivas så snart en försäljning blivit beslutad. Fortifikationsförvaltningen hemställer, såvitt avser armén, att ett belopp av 500 000 kronor beräknas för oförutsedda utgifter för nästa år.

Förvärv av förråd för fortifikationsförvaltningens byggnadsmateriel m. m. I skrivelse den 17 februari 1956 har fortifikationsförvaltningen föreslagit att medel under förevarande anslag måtte beräknas för förvärv av två i anslutning till varandra belägna fastigheter, bestående av fabriks- och magasinsbyggnad m. m. jämte tomtområden, ävensom ett i närheten av nämnda fastigheter beläget mindre markområde om cirka 15 000 kvadratmeter. Ifrågavarande byggnader är avsedda för förvaring av materiel och maskiner avsedda för fortifikationsförvaltningens och byggnadsstyrelsens byggnadsverksamhet m. m. Förslaget tillstyrkes av departementschefen.

Departementschefen räknar med att ett belopp av 9 500 000 kronor skall förslå för att genomföra ifrågavarande förvärv samt för oförutsedda utgifter för markförvärv för armén.

Utskottet. Departementschefen har föreslagit, att medel för nästa budgetår beräknas under förevarande anslag för förvärv av mark för strids- skjutningsområde vid Strängnäs, utvidgning av Bodens garnisons skjutfält, övnings- och skjutfält för en pansarbataljon i Boden samt utvidgning av Bodens artilleriregementes handövningsfält ävensom för förvärv av två fastigheter jämte ett markområde avsedda för förråd för fortifikationsförvaltningens byggnadsmateriel m. m. Utskottet, som i utlåtande tidigare denna dag föreslagit riksdagen besluta, att en pansarbataljon skall organiseras i Boden, tillstyrker, att medel beräknas för genomförande av de av departementschefen föreslagna markförvärven m. m. I likhet med vad som skett under senare år böra även medel beräknas för att möta oförutsedda utgifter i samband med markförvärv. Utskottet godtäger departementschefens beräkningar av medelsbehovet under förevarande anslag.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Vissa markförvärv för armén* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 9 500 000 kronor.

Marinens delfond

2:o) **Vissa markförvärv för marinen.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bil. 25, punkt 16) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1956/57 beräkna ett investeringsanslag av 500 000 kronor, har Kungl. Maj:t i förberörda proposition nr 112 (punkt 2, s. 8 och 9) föreslagit riksdagen att till samma ändamål för nämnda budgetår anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Förvärv av mark m. m. för skjutplatserna vid Stabbfjärden och på Stabboön. Ifrågavarande skjutplatser är belägna i Stockholms södra skärgård och utnyttjas av flottan för luftvärnsskjutning. Med hänsyn till ökad utflyttning av sommargäster till platser i närheten av nämnda område och ökad trafik inom området av småbåtar föreslår fortifikationsförvaltningen i skrivelse den 30 augusti 1955 att samtliga öar och skär jämte vattenområden och fiske inom det av skjutningarna berörda farliga området förvärvas av kronan för att därigenom säkerställa fortsatta skjutövningar på platsen.

Oförutsedda utgifter. Fortifikationsförvaltningen föreslår att för detta ändamål för marinens del beräknas ett icke alltför snävt tilltaget belopp för nästa budgetår. Beloppet avses, förutom för att bestrida oförutsedda utgifter vid genomförandet av markförvärv för marinen, för smärre kompletteringar av marinens fastighetsbestånd och för inköp av kompensationsmark vid försäljningar av mark tillhörande marinen.

Departementschefen föreslår att 500 000 kronor beräknas under förevarande anslag för att genomföra det föreslagna förvärvet av mark m. m. för skjutplatserna vid Stabbfjärden och på Stabboön samt för oförutsedda utgifter för markförvärv för marinen.

Utskottet tillstyrker förvärv av mark m. m. i enlighet med departementschefens förslag under förevarande punkt. Departementschefens beräkningar av medelsbehovet under anslaget anser sig utskottet kunna godtaga.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Vissa markförvärv för marinen* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Flygvapnets delfond

3:o) **Vissa markförvärv för flygvapnet.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bil. 25, punkt 23) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1956/57 beräkna ett investeringsanslag av 7 000 000 kronor, har Kungl. Maj:t i förberörda proposition nr 112 (punkt 3, s. 9 och 10) föreslagit riksdagen att till samma ändamål för nämnda budgetår anvisa ett investeringsanslag av 7 000 000 kronor.

Markförvärv för flygfältsarbeten m. m. I skrivelse den 12 augusti 1955 har flygförvaltningen för nästa budgetår anmält ett medelsbehov av 8 200 000 kronor för markförvärv för flygfältsarbeten, 300 000 kronor för markförvärv för bomb- och skjutplatser samt 100 000 kronor för oförutsedda markförvärv eller sammanlagt ett medelsbehov av 8 600 000 kronor.

Oförutsedda utgifter. Fortifikationsförvaltningen föreslår att 300 000 kronor beräknas för nästa budgetår för oförutsedda utgifter för markförvärv för flygvapnet. Beloppet avses främst för att möjliggöra smärre kompletteringar av flygvapnets fastighetsbestånd och för förvärv av kompensationsmark i anledning av försäljningar.

Departementschefen framhåller att markförvärven för flygfältsarbeten blivit alltmer omfattande beroende på att de nya banor m. m. som bygges ofta måste läggas utanför fält eller andra markområden, som redan innehas av kronan.

Departementschefen föreslår att anslaget för nästa budgetår uppföres med 7 000 000 kronor. Huvuddelen av dessa medel bör avses för markförvärv för flygfältsarbeten. Departementschefen räknar sålunda med att anslaget kommer att utnyttjas för ett tjugutal markförvärv för utvidgning av flottiljernas flygfält och av krigsflygfält. I de flesta fall är det här fråga om förvärv av mindre omfattning (mark för flygplanvägar, uppställning av flygplan, banförlängningar) med kostnader varierande mellan 25 000 och 200 000 kronor. I några fall är emellertid kostnaderna väsentligt högre. Sålunda har flygförvaltningen anmält att ett område omfattande cirka 120 hektar måste förvärvas för att möjliggöra utförande av bana 2 vid Halands flygflottilj. Enligt flygförvaltningen är det vidare nödvändigt att förvärva omkring 70 hektar mark för utförande av bana 2 vid Blekinge flygflottilj och cirka 50 hektar för utbyggnad av en bana vid ett av krigsflygfälten. Därest så visar sig erforderligt är det departementschefens avsikt att underställa de större förvärven fastighetsnämndens granskning.

För nästa budgetår föreslagna medel bör enligt departementschefen — förutom för markförvärv för flygfältsarbeten — kunna utnyttjas för de övriga ändamål som föreslagits.

Liksom tidigare förutsattes det få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om hur anslagsmedlen närmare skall utnyttjas.

Utskottet tillstyrker den av departementschefen förordade medelsanvisningen för markförvärv för flygvapnet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om hur ifrågavarande medel närmare skola utnyttjas.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Vissa markförvärv för flygvapnet* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 7 000 000 kronor.

Befästningars delfond

4:o) **Vissa markförvärv för befästningar.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bil. 25, punkt 38) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1956/57 beräkna ett investeringsanslag av 1 550 000 kronor, har Kungl. Maj:t i förberörda proposition nr 112 (punkt 4, s. 11) föreslagit riksdagen att till samma ändamål för nämnda budgetår anvisa ett investeringsanslag av 1 550 000 kronor.

Markförvärv för en berghangar. I skrivelse den 30 augusti 1955 har fortifikationsförvaltningen anmält att ett markområde måste förvärfvas för en berghangar vid en av flygflottiljerna. Området, som utgöres av värdefull tomtmark, har med markägarens medgivande redan tagits i anspråk av kronan. Fortifikationsförvaltningen hemställer att medel för nästa budgetår beräknas under förevarande anslag för att genomföra detta förvärv. I kostnaderna för förvärvet ingår även ersättning för intrång.

Oförutsedda utgifter. Fortifikationsförvaltningen anmäler vidare att 250 000 kronor erfordras för nästa budgetår för oförutsedda utgifter för markförvärv för befästningar. Medlen avses främst för att kunna genomföra förvärv av vissa smärre markområden i anslutning till befästningar för att förhindra att områdena exploateras för sommarstugebebyggelse m. m. Beloppet bör emellertid liksom motsvarande poster under försvarsgrenarnas markförvärvsanslag kunna utnyttjas för smärre kompletteringar av mark för befästningsanläggningar och för förvärv av kompensationsmark i anledning av försäljningar.

Departementschefen framhåller, att det ifrågavarande markområdet med hänsyn till anläggningens art och storleken av det investerade beloppet bör tillföras kronan med äganderätt. Det föreslagna förvärvet är därför ofrånkomligt.

Departementschefen föreslår att 1 550 000 kronor beräknas för nästa budgetår för att genomföra ifrågavarande förvärv och för oförutsedda utgifter för markförvärv för befästningar.

Utskottet tillstyrker, att ifrågavarande för en berghangar vid en av flygflottiljerna avsedda markområde förvärvas av kronan med äganderätt. Departementschefens beräkningar av medelsbehovet för genomförande av förvärvet och för oförutsedda utgifter för markförvärv för befästningar anser sig utskottet kunna godtaga.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Vissa markförvärv för befästningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 1 550 000 kronor.

Stockholm den 15 maj 1956

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, Leander, Näsgård, Gillström, Näsström, Hesselbom, Gustaf Andersson, Thun, Nils Theodor Larsson, Söderberg, Aastrup, Svärd och Jacobsson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Andersson i Malmö, Ståhl, Åkerström, fröken Elmén, herrar Andersson i Mölndal, Thapper, Nihlfors, Jansson i Kalix, Hansson i Skegrie, Löfroth, Karlsson i Olofström, Hjalmarson och Svensson i Stenkyrka.
